

NVE

Reguleringsmyndigheten
for energi – RME

STATNETT SF
Postboks 4904 Nydalen
0423 OSLO

Vår dato: 08.11.2023

Vår ref.: 202218935-3 Oppgis ved henvendelse

Deres ref.:

Svar på tolkingsanmodning om markedsadgang og kapasitetsutnyttelse i nettet

Reguleringsmyndigheten for energi (RME) viser til Statnett SF (heretter Statnett) sin tolkingsanmodning av 4. oktober 2022 om markedsadgang og nettilknytning i NEM-forskriften kapittel 3 og 4. I tolkingsanmodningen har Statnett bedt RME avklare følgende:

1. Har Statnett etter gjeldende regelverk adgang til å fastsette kapasitetsgrenser i tilknytningspunktet i transmisjonsnettet for nettselskaper og direkte tilknyttede kunder?
2. Oppstiller NEM-forskriften, reglene om tilknytningsplikt eller andre regler i energiloven med forskrifter skranker for adgangen til å justere kapasitetsgrensene i tilknytningspunktene?

Spørsmålene har bakgrunn i pågående diskusjoner mellom Statnett nettselskap og Fornybar Norge om en ny nettavtale. I nettavtalen har Statnett foreslått å fastsette rettslig bindende kapasitetsgrenser overfor andre nettselskaper samt mulighet for Statnett til å justere kapasitetsgrensene. RME har også mottatt innspill fra Fornybar Norge den 29. november 2022 og fra Elvia 6. januar 2023. Det har i tillegg vært flere informasjonsmøter mellom RME og aktørene våren 2023. Vi har videre vurdert spørsmålene saken reiser opp mot en pågående uenighetssak som gjelder hva kundens rett på effektuttak er, når avtalen mellom nettselskap og kunde er uklar.¹

Tolkingsanmodningen fra Statnett reiser prinsipielle problemstillinger knyttet til en kundes rett på kapasitet etter at kunden har blitt tilknyttet kraftnettet av et nettselskap. Spørsmålet om kundens rett til kapasitet er særlig aktuelt ettersom kapasiteten i kraftnettet er begrenset, og det mange steder er kø for å knytte seg til. Både Statnett, Fornybar Norge og Elvia understreker behovet for en rasjonell fordeling av kapasitet i nettet, og at alle aktørene i kraftsystemet må samarbeide for å utnytte den tilgjengelige

---

¹ RME sak nr. 202112640

E-post: rme@nve.no, Postboks 5091, Majorstuen, 0301 OSLO, Telefon: 22 95 95 95, Internett:

www.nve.no/reguleringsmyndigheten

Org.nr.: NO 970 205 039 MVA Bankkonto: 7694 05 08971

kapasiteten maksimalt. Vi forstår at samtlige aktører ønsker å utnytte eksisterende nett best mulig. Samtidig er det forskjellige oppfatninger knyttet til hvorvidt kapasitetsgrenser i en nettavtale særlig mellom nettselskap, men også mellom nettselskap og direkte tilknyttede kunder, er et lovlig og hensiktsmessig virkemiddel for å nå dette målet. Hva kundens rett på kapasitet er, behandler vi under punkt 1 nedenfor.

Nettkapasiteten et nettselskap har behov for, er summen av de enkelte nettkundenes uttak i nettet, når det er tatt hensyn til samlagring og nettopologi. Et sentralt premiss i spørsmålene fra Statnett er derfor også hvorvidt et nettselskap kan justere en nettkundes kapasitet. Hvis Statnett kan justere en kapasitetsgrense overfor et nettselskap uten at nettselskapet kan begrense kapasiteten overfor sine kunder, settes nettselskapet i en situasjon hvor det kan risikere å bryte forpliktelser overfor nettkundene. Derfor vurderer vi først i punkt 1 i hvilken grad kapasitet kan justeres overfor direkte tilknyttede kunder før vi tar stilling til spørsmålet om justering av kapasitetsgrenser mellom nettselskap i punkt 2 nedenfor.

Videre reiser tolkningsanmodningen spørsmål om hva forholdet mellom et overliggende og underliggende nettselskap er. Også dette vurderer vi i punkt 2. I punkt 3 redegjør vi for behovet for videre prosess.

1. Om direkte tilknyttede kunders rett på kapasitet, kapasitetsgrenser og justering av disse

Slik RME vurderer det, stenger ikke NEM-forskriften § 4-6, reglene om tilknytningsplikten, eller andre bestemmelser i energiloven med tilhørende forskrifter, for at det kan fastsettes kapasitetsgrenser i tilknytningspunkter gjennom nettavtaler mellom direkte tilknyttede kunder og nettselskap. Vi mener at kapasitetsgrenser overfor direkte tilknyttede kunder er hensiktsmessig og bidrar til forutberegnelighet for begge parter.

Når det gjelder spørsmålet om hva en direkte tilknyttet kundes rett på kapasitet er, er ikke dette eksplisitt omtalt i energiloven eller underliggende forskrifter. Vi er enige med Statnett i at det særlig er NEM-forskriften § 4-6 første ledd om markedsadgang som setter rammene for nettselskapets handlingsrom.

Statnett viser til at retten til markedsadgang er helt grunnleggende for å ivareta energilovens og NEM-forskriftens overordnede formål. Videre viser Statnett til at markedsadgangen i tidligere praksis er tolket til å gjelde markedsadgang både for eksisterende og nye kunder (nytilknytninger). Dette er RME enig i.

Samtidig er det en spenning mellom hensynet til vernet av eksisterende kunders nettilknytning og behovet for å etterkomme anmodninger om nye tilknytninger. Desto sterkere vern eksisterende kunder får for den kapasiteten de er tildelt uavhengig av faktisk behov, jo mer utfordrende blir det for nye kunder å knytte seg til i et kraftsystem der det er

knapphet på nettkapasitet. Samtidig er det behov for å sikre eksisterende kunder forutberegnelighet og trygghet knyttet til uttak og produksjon.

RME legger til grunn at NEM § 4-6 første ledd innebærer at kunden som en klar hovedregel har rett til å benytte sin tilknytning fullt ut. I vår vurdering har vi særlig vektlagt hensynet til sammenheng i regelverket, herunder særlig reglene om tilknytningsplikt og tilknytning på vilkår, formålet om samfunnsmessig rasjonell utnyttelse og drift av nettet og hensynet til kundenes forutberegnelighet. Tilknytningsplikten i NEM-forskriften § 3-2 og 3-3 og vurderingene av om tilknytningen er driftsmessig forsvarlig, forplikter nettselskapet. Dersom nettkundenes samlede etterspørsel ikke kan imøtekommes i driftstimen, vil anleggskonsesjonæren for det begrensede nettanlegget i prinsippet ha brutt kundenes rett til markedsadgang, jf. NEM-forskriften § 4-6 første ledd.

Med uttrykket «fullt ut», sikter vi til avtalte kapasitetsgrenser mellom nettselskap og nettkunde. For ordinære uttakskunder i distribusjonsnettet vil det avgjørende som utgangspunkt være kundens sikringsstørrelse med mindre annet er avtalt.

Vi mener likevel at en kundes rett på kapasitet etter at tilknytning har funnet sted, ikke er en absolutt rettighet eller en rett som gjelder helt ubetinget. Kunder som har en rett på kapasitet som står ubrukt kan i ytterste konsekvens blokkere for nye tilknytninger ved at nye investeringer i nettet vil ta svært lang tid og/eller være svært kostnadskrevenende.

RME kan derfor ikke utelukke at det unntaksvis kan oppstå situasjoner hvor en kundes rett på kapasitet etter omstendighetene faller helt eller delvis bort. Dette kan være tilfelle hvor en kundes avtalte kapasitet over lang tid står ubrukt og det er ingen konkrete planer om å utnytte avtalt kapasitet fullt ut. I et slikt tilfelle mener RME at nettselskapet kan ha rett til å justere kundens kapasitet tilsvarende kundens historiske kapasitetsbehov eller kundens forventede kapasitetsbehov. Dette gir samlet sett en bedre markedsadgang for alle aktører og en mer rasjonell utnyttelse av kraftnettet i tråd med energilovens formålsbestemmelse § 1-2.

Samtidig understreker vi at vi mener dette er nettopp et unntak fra hovedregelen. Om et nettselskap kan justere en direkte tilknyttet kundes kapasitet må vurderes i konkrete enkeltsaker. Nettkunder vil ikke uten videre miste sine nettilknytninger eller rett på kapasitet. Det skal mye til for at justering av en kundes nettkapasitet skal være lovlig. Justering av kapasitet vil kun være mulig i et fåtall tilfeller hvor det er tale om en markedsbarriere. Trolig er det mest aktuelt der store uttakskunder (store strømkunder) ikke lenger har behov for hele eller deler av tildelt kapasitet. Med andre ord kan husholdningskunder og hyttekunder fortsatt utnytte sine sikringsstørrelser fullt ut.

Nettselskap kan dermed i en svært begrenset grad justere den kapasiteten som enkelte direkte kunder i utgangspunktet har rett til. Det får igjen betydning for i hvilken grad nettselskap kan pålegges kapasitetsgrenser av Statnett.

2. Forholdet mellom nettselskap, kapasitetsgrenser i nettavtaler mellom nettselskap og justering av disse

Kraftnettet i Norge er bygd opp i ulike nettnivå. I dette ligger det at et underliggende nettselskap må forhold seg til et overliggende netts vilkår og punkttariffer, forutsatt at disse er objektive og ikke-diskriminerende.

Et overliggende nettselskaps hjemmel til å fastsette vilkår overfor et underliggende nett følger av NEM-forskriften § 4-6 første ledd. Av bestemmelsen fremgår det at konsesjonærene plikter å sikre markedsadgang for «alle som etterspør nettjenester» på objektive og ikke-diskriminerende vilkår og punkttariffer. Et underliggende nettselskap «etterspør[re] nettjenester» av overliggende nett på vegne av egne kunder. Selv om et nettselskap ikke er en ordinær kunde av et overliggende nett, har det likevel krav på markedsadgang. Det underliggende nettselskapet må da forholde seg til de vilkår og kriterier overliggende netteier stiller, forutsatt at disse er lovlige.

På lik linje som for direkte tilknyttede kunder, mener RME at det etter gjeldende rett i prinsippet er adgang til å fastsette kapasitetsgrenser og unntaksvis justere disse også mellom nettselskap. Ettersom et nettselskap har en avledet rett på kapasitet på vegne av sine kunder, er det imidlertid etter RMEs syn en forutsetning for kapasitetsgrenser og eventuell justering av kapasitetsgrenser mellom nettselskap, at slike grenser ikke krenker underliggende kundes rett på å utnytte sin tilknytning.

I praksis oppfatter vi at det kan bli krevende å fastsette og avtale rettslig bindende kapasitetsgrenser overfor nettselskap uten at det strider med NEM-forskriften § 4-6 og kravet om markedsadgang for eksisterende kunder. Dersom grensen settes for lavt, vil det kunne begrense nettkundenes markedsadgang. Dersom den settes for høyt, kan dette «låse» kapasitet som kunne vært utnyttet av andre kunder som ønsker tilgang til nettet og slik utgjøre en markedsbarriere. På bakgrunn av dette er vår vurdering at å avtale rettslig bindende kapasitetsgrenser mellom nettselskap kun i teorien er lovlig. Det vil uansett være anleggskonsesjonæren for de(t) begrensende nettanlegg(ene) som etter tilknytningsplikten er ansvarlig for å øke kapasiteten.

Når det gjelder justering av kapasitetsgrenser mellom nettselskap er det uansett begrensninger. Tilknytningsplikten i NEM-forskriften § 3-2 og 3-3 og vurderingene av om tilknytningen er driftsmessig forsvarlig, forplikter nettselskapet. Dersom nettkundenes samlede etterspørsel ikke kan imøtekommes i driftstimen, vil anleggskonsesjonæren for det begrensende nettanlegget i prinsippet ha brutt kundenes rett til markedsadgang, jf. NEM-forskriften § 4-6 første ledd. Dette gjelder uavhengig av en eventuell avtalefestet kapasitetsgrense mellom to nettselskap. Et nettselskap kan derfor ikke uten videre gå tilbake på de driftsmessige forsvarlige vurderinger de har gjort for en allerede tilknyttet kunde på bakgrunn av en eventuell avtaleforpliktelse om justering av kapasitet med overliggende nett. Det forutsetter at underliggende nett kan justere kapasiteten tilsvarende overfor sin kunde.

RME mener i lys av dette at en avtaleregulering av kapasitetsgrenser mellom nettselskap og justering av disse er lite hensiktsmessig i praksis. Dette fordi slike grenser vil være vanskelig å fastsette uten at de strider med kravet om markedsadgang. RME understreker at dersom en kundes forbruk i et underliggende nett faller bort, og behovet for nettkapasitet reduseres, har ikke det tilknyttede nettselskap en selvstendig rett på kundens tidligere beslaglagte kapasitet. Ubenyttet kapasitet skal fristilles også overfor overliggende netteier.

RME har forståelse for at det er en krevende situasjon for både Statnett og nettselskapene å håndtere den store økningen i forespørsler om tilknytning. RME mener likevel at å fastsette tydeligere kapasitetsgrenser i nettavtalen mellom to nettselskap ikke løser det underliggende problemet knyttet til knapphet på nettkapasitet.

RME understreker avslutningsvis at et nettselskap uavhengig av en nettavtale med Statnett uansett ikke kan tilknytte nye kunder etter fritt skjønn. Der en kunde ber om ny tilknytning eller økt nettkapasitet skal nettselskapet vurdere om det er driftsmessig forsvarlig. Nettselskapene skal vurdere alle nye tilknytninger i egne anlegg, og ved behov innhente vurderinger fra overliggende nettselskap. Statnett som transmisjonsnetteier har en sentral rolle i å vurdere sumvirkninger i transmisjonsnettet av alle landets tilknytninger. RME understreker at det er avgjørende for å sikre en helhetlig forvaltning av kraftsystemet at underliggende nettselskap innhenter en vurdering av hvorvidt en ny tilknytning er driftsmessig forsvarlig fra overliggende nettselskap.

3. Betydningen av andre prosesser og behovet for ytterligere avklaring

Den 19. april 2023 la regjeringen fram en handlingsplan for raskere nettutbygging og bedre utnyttelse av nettet. I handlingsplanens kapittel 3, varsler regjeringen flere forskriftsendringer som skal bidra til en mer effektiv tilknytningsprosess og bedre utnyttelse av nettet. I brev av 24. mai 2023 ba Olje- og energidepartementet RME om å utarbeide forslag til blant annet forskriftsendringer med tilhørende høringsnotater knyttet til blant annet muligheten for nettselskapene til å redusere kunders maksimale tillatte effektuttak i særlige tilfeller.

Departementet ber RME utrede og foreslå forskriftsendringer slik at nettselskapene i særlige tilfeller kan redusere en kundes maksimalt tillatte effektuttak i samsvar med kundens reelle behov, gitt at kapasiteten står ubrukt og ikke skal tas i bruk. Hensikten er at nettselskapene skal kunne omfordele ledig kapasitet til andre kunder.

I dette brevet har vi redegjort for hvordan vi vurderer gjeldende rett. Vi mener som nevnt at det allerede helt unntaksvis er mulighet i dag for nettselskapene til å nedjustere en kundes rett til kapasitet. En eventuell forskriftsendring vil kunne klargjøre i hvilke særlige tilfeller justering av kapasitet kan være aktuelt.

I henhold til endringer i energiloven og NEM-forskriften som trådte i kraft 1. november 2019³, har RME fått myndighet til å regulere vilkår for tilknytning og bruk av nettet. RME kan godkjenne eller fastsette vilkår, eller metoder for å fastsette slike vilkår. Hensikten med regelverket er å sikre at nettselskapene ikke utnytter sin monopolstilling ved å stille urimelige krav i tilknytnings- og nettleieavtaler. Videre er det hensiktsmessig at avtalene har et språk og en struktur som gjør at kundene lett kan gjøre seg kjent med hvilke vilkår som gjelder. RME tar sikte på å fastsette en metode for hvordan slike avtaler skal utformes. Vi tar sikte på at en slik metode vil inneholde krav til prosess, format og innhold i avtalene, heriblant krav til at avtalene er balanserte, kapasitetsgrenser og justering av kapasitetsgrenser. Alle nettselskap med konsesjon, og kundegrupper for både innmating og uttak vil være omfattet av metoden. Avtaler mellom nettselskap vil imidlertid ikke være omfattet.

Med hilsen

Brita Marje Fyhn
Seniorrådgiver

Godkjent i henhold til RME sine interne rutiner.

Mottakerliste:
STATNETT SF

Kopimottakerliste: